

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egészévre	— — — — — 8 kor.	a lapot tagdíjaikért kapják.	keztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre	— — — — — 4 "	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre	— — — — — 2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatalnak küldendők.

A vasárnapi munkaszünetről

mult számunk vezető cikkében említett kérelme a Magyar Katolikus Egyesületek Országos Szövetségének.

Tisztelt Képviselőház!

Az ember munkára van teremtve; rendeltetésének csak az tesz eleget, aki tehetségéhez és erejéhez képest akár szellemi, akár fizikai munkát végez, s annál hasznosabb tagja a társadalomnak, annál jobban teljesíti hazafias kötelességeit, minél nagyobb munkát végez, akár szellemi, akár anyagi téren.

A túlfeszített munka azonban tönkreteszi az emberi szervezetet, korán megbénítja azokat a karokat, melyeknek a családfenntartásért dolgozniuk s ha a szükség kivánja, a haza védelmében küzdeniök kellene: elvonja az embert erkölcsi hivatásától, megfosztja a művelődés eszközeitől s rabszolgává alacsonyítja.

Ennek a szempontnak elhanyagolása és mellőzése rendkívüli káros hatással lehet magára a nemzet életére és fejlődésére, mert a munkásosztályban tönkreteszi a vallásosságot és erkölcsi érzéket, megrontja családi életét, megszünteti a jövőendő nemzedékek erejét, elégedetlenséget teremt s végre az embereket az anarchizmus karjaiba tereli.

A hetedik nap munkaszünete mellett nemcsak a vallási kötelem, hanem a tudomány is hallatja szavát, miután Petenhofer és Niemeyer biologikus alapon kimutatták, hogy az emberi szervezet, de sőt még az állaté is épp úgy megkivánja a hetednap pihenést, mint ahogy bizonyos időközökben megkivánja a teljes nyugvást, az alvást.

Ennek figyelembe vételével a magyar törvényhozás csakugyan feladatának is tekintette az ipari munkások számára a vasárnapi munkaszünetet törvényvel biztosítani, midőn az 1891: XIII. törvénycíkket megalkotta.

Azonban, tisztelt Képviselőház, ez a törvény a

jelen alakjában nem felel meg a hozzáfűzött óhajoknak és reményeknek, mert sem elegendő erkölcsi alappal nem bír, sem a munkásosztály viszonya iránt kellő figyelemmel nem viseltetett s azonkívül megtartása megfelelő ellenőrzés alatt nem áll, miért is revíziója elodázhatatlan szükségletnek mutatkozik.

A Magyarországi Katolikus Egyesületek Országos Szövetsége emélfogva, az 1901. évben tartott Második Országos Katolikus Nagygyűlés megbízásából is azon kérelemmel járul a t. Képviselőház elé, hogy az 1891: XIII. törvénycíkket revízió alá venni s azt a következő pontokban módosítani, illetve kibővíteni méltóztassék:

a) A munkaszünet ne csak a vasárnapokon és Szent István király napján legyen kötelező (1. §.), hanem pl. a németbirodalmi munkásvédelmező novella (Arbeiterschutznovelle 1891.) mintájára, legyen kötelező a kereszténység főbb ünnepein is: ilyenek gyanánt tekintendők legalább is: Karácsony, Újév, Úrnapija, Nagyboldogasszony és Mindszentek ünnepei.

b) A vasárnapi munkaszünet a gyáriparnál az eddigi 24 óra helyett (2. §.) hosszabbítottassék meg 36 órára, szombat este 6 órától hétfő reggel 6 óráig; oly kivételes esetekben, a hol ez nem eszközölhető, legyen a 24 órás szünet éjfélről éjfélig számítandó. Mert csak az ilyen munkaszünet bír egyszersmind erkölcsi értékkel, csakis ez teszi lehetővé, hogy a munkás vallási kötelemeinek megfelelően és családjá ügyeivel foglalkozhassék, míg a törvény eddigi rendelkezése csak annyi időt biztosít munkaszünetkép, hogy testi fáradalmait kipihenje, vagy esetleg lankadó erejét mértéktelen élvezetekkel felzígassa.

c) A sátoros ünnepeken úgymint: Karácsony, Husvét és Pünkösöd kettős ünnepein 48 órás munkaszünet biztosítottassék.

d) Az 1891: XIII. t.-c. 4 §-a úgy módosittas-

sék, hogy azon iparnemeknél, melyeknél az ipari munka vasárnapokon is végezhető, köteles legyen az illető iparüző az ezen munkánál alkalmazott munkások olytén felváltásáról gondoskodni, hogy a munkások minden második héten egy teljes, vagy minden héten egy fél vasárnapon, és pedig ez utóbbi esetben felváltva, délelőtt és délután, munkaszünetet élvezzenek; mert a törvény jelenlegi intézkedése, mely minden hóban csak egy egész vagy két fél vasárnapot biztosít, úgy vallási-erkölcsi, mint humanitárius és egészségi szempontból nem nyújt kielégítő védelmet a munkás- és iparos-osztálynak. Azonkívül azoknak a munkásoknak a számára, kik kivételesen a vasárnapi munkára vannak szorítva, biztosítani kell a jogot, hogy a következő hét folyamán legalább is 24 órai munkaszünetet élvezhessenek.

e) A vasárnapi munkaszünet terjesztessék ki a kereskedelmi alkalmazottakra is, ilyformán, hogy azok nemesak egy szabad délutánnal rendelkezzenek, hanem a délelőtt folyamán vallási köteleimnek is eleget tessenek.

f) A mezei munkásokra nézve pedig oly módon alkalmaztassék a vasárnapi munkaszünet, hogy az istentisztelet idején a mezei munka szüneteljen.

Midőn ezen kérelmünket a tisztelt Képviselőházhoz felterjesztjük, reméljük, hogy a magyar nemzet erkölcsi fellendülése és anyagi jóléte érdekében a törvényhozó testület azt becses figyelmére méltatja.

Budapest, 1902. június hó 5-én.

A Magyar Katholikus Egyesületek Országos Szövetsége Nevében:

Iff. Zichy János gróf,
elnök.

A két tévtan.

(Folyt. és vége.)

Spiritualismus. — Mikép veszélyes a materialismus, szintűgy ártalmas a spiritualismus, mely az embert csak jobb oldaláról ítéli, s csak a léleknek tulajdonítja létezését. Annál felfedeztük volt, hogy nem mind való, a mi első tekintetre olyannak látszik; térjünk tehát egy másik útra, a hol biztosabb nyomokra találunk. Az előbbi részben föltett kérdés nem fog-e a célhoz vezetni?

„Mi az, a miről közvetlen tudomásom van?” — Anyagi tárgyak! — Hiszen ezekről csak annyit tudok, a mennyit róluk az észrevétel útján magamnak szereztem. Vajjon az aranyról tudok-e többet, mint a mit a látás, hallás, izlés, szaglás, tapintás érzékek bizonyítanak? Van-e az ismert érzékeken kívül még más érzékem is, mely szerint állíthatom, hogy előttem sárga, fénylő, nehéz és másféle fekszik? — Nincs! — Ez csakis az én észrevévésem, tudatom. E sze-

rint, a ki azt mondja, látok valami sárgát, hallok kellemest, izlelek valami édeset, tapintok durvát, az rosszul beszél; e helyett így kellene mondania: látok sárgán, hallok kellemesen, izlelek édesen, tapintok durván.

Az összegezett észrevételeimnek, tapasztalataimnak az egység megnevezése végett egy nevet adok, s azt aztán tárgynak nevezem. Kitészik tehát, hogy csakis észrevételek, tapasztalatok azok, a melyekről közvetlen tudomásom van.

Az észrevételek mindenekelőtt képzetek, s mint ilyeneknek léte nincs is, ahhoz vonzódnak, a mihez aztán mint észrevételek tartoznak. Az én észrevételeim hozzám tartoznak ezek az „énem“ tulajdonai. Ezen „én“ tudtomban úgy él mint valami valóban létező, mely egész életemben minden tetteim között kísér és ezeket az észrevételeket tulajdonául tekinti. Énemnek létét tehát elismerem; de mivel énem anyagtalan létező valami, azt nem lehet másnak, mint léleknek neveznem. Az észrevételekből, melyekről közvetlen tudomásom van, csakis arra következtethetek, a ki észrevesz, azaz a lélekre.

Midőn tontolgtatjuk, hogy az embernek szabadnak kell lenni, itt utunkban akadályokra akadunk. Azt mondtunk volt, hogy sok esetben a lélek függ a testtől. De ez esetben ezen függés kizárja a lélek önállóságát és azt, hogy az ember szabad lény. A lélek, mely nekünk mindenben vezérlő szolgál, a test szolgálatában állana?

Eljutottunk azon tanhoz, mely spiritualismus — szellemelviség — alatt ismeretes, és a mely legegyszerűbb formában így hangzik: Csakis egy osztály van, a lelkiek osztálya; tehát a test is ide tartozik, s ennél fogva a test cselekvéseit a lélek oldaláról kell tekinteni, s ezeknek magyarázatát a lélekben kell keresni. Igaz ugyan, hogy bizonyos határig a spiritualismus a testnek is tulajdonít létet, de csakis mint alakatlan tömegnek, mely csakis akkor válik testté, midőn tetteit a lélek irányítja és vezeti.* Ezen tan az embert csak jobb oldaláról ítéli meg, és ezért oly tannak látszik, mely az embert nem alacsonyítja le egyszerű mechanizmussá, mint azt a materialismus teszi; az embert teljesen szabadnak tekinti s a föld fekete göröngyeiből akarja őt fel a nemes gondolkodás fokára emelni. Csak az kár, hogy nem mindig olyan, hogy az igazság után szomjazó lelkünket kielégítene.

Tekintsük ezen tanításnak alapját. Igaz, hogy a miről tudomásom van, az csakis az én észrevételeim. És ezen tekintetben a spiritualismus tudományosabban mutatja be magát, mint a materialismus, mely valóban veszi azt, a mit a kritika alatt összeeső nézet igaznak hirdeti. De hol veszik magukat a képzetek, ha a lélek nincs más létezőkkel, testekkel összeköttetésben? Hogy lehet megmagyarázni, hogy hasonló körülmények között hasonló képzetek támadnak bennem? Miért vannak ezen időben, mikor tollal kezembem ülök, tollról, papirosról és írásról képzeteim, és miért nincsenek fákról, madarokról s ezek énekéről, mint akkor, midőn az erdőben, vagy kertben ülök? — Itt látszik, hogy a képzetekből nemesak a lélekre, mely észrevesz, hanem azon létezőkre, tárgyakra is, melyek okai voltak az észrevévésnek, lehet következtetni.

A másik érv ledöntéséhez nem is kell erős érv, mert hisz abból a mi lesz, nem lehet itélni arra, a mi van; vagyis a teoriát nem lehet mindig a tényekkel igazolni. Azaz: ha a lélek szabad cselekedete által a test szolgádjává, nem sza-

* Aristoteles nézete.

baddá lett, miért nem adhatná magának vissza hasonló módon a szabadságát?!

A spiritualismus valódiságát kisebbiti még a „Quot capita, tot sensus“ közmondás is, mely jól mondja, hogy a hányan vagyunk, annyiféle a gondolkozás, érzés és akarat. Megfigyelve a lélek és a test közötti harcot, el kell vetnünk ezen tanítást is. Eszünk legalkalmasabb pihenőt csakis a dualismusban találhat.

Dualismus. — Az ember lényegét keresve, kétszer indultunk el az útra anélkül, hogy megtaláltuk volna a pozitív hasznot. Az ész örvényén haladva mindkétszer letértünk oda, a honnan menekvés csak visszafelé volt lehetséges. Hogyba a szélsőségek sűrűjei elől kiakarunk térni, közép úton kell haladnunk.

Mi volt mindakétszer a kiindulási pontom?

„Mi az, miről közvetlen tudomásom van“; mi az, miről a tapasztalatom, észrevételem számomra tudomást hoz? — A tümemények.

Midőn szétnézek az összes tapasztalataim körében, vagyis azon tümemények halmazában, a melyekről tudomásom van, észreveszem, hogy egyesek oly különböző jelekkel bírnak, hogy azokat egymással összehasonlítani nem is lehet. De az mégsem kerti lehet el figyelmemet, hogy mindenek előtt kétféle az észrevéseim. Az egyiknek birtokába az érzékem segélyével jutottam, s a mit így észreveszek, azt a térben magam elé állíthatom: ez tehát külső tapasztalatom, melyet akár a saját testemre, akár azon kívül létező tárgyakra vonatkoztatatok. A másik észrevésemet belsőre vonatkozathatok, a miért is belső tapasztalatomnak nevezhetem. De mivel ezen tümemények csak idő és nem a tér jeleit viselik, a megkülönböztetés végeit nem extensív, hanem intenzív tümeményeknek fogom nevezni. E szerint összes tapasztalataimat két osztályba sorozom; az elsőbe tartoznak azok, melyek a tért foglalják el, a másodikba pedig azok, melyek az időhöz kötvék. A tümemények azonban nem bírnak lényeggel, ezeknek tehát valami birtokost kell tulajdonítanunk, a melyhez mint tümemények tartoznak.

Midőn a külső tapasztalataim lényegét testnek, világnak, egy szóval anyagnak —, és a belső tapasztalataim lényegét léleknek nevezem, akkor kénytelen vagyok elismerni, hogy a test és a lélek különbözők. Azt is tudjuk, hogy különböző tümemények különböző törvényeknek vannak alávetve, tehát a test más: a természet törvényeinek, és a lélek megint más: a szabadság törvényeinek hódol.

Ezek szerint látjuk, hogy a materialismus más világ és a spiritualismus szintén más regio. Az elsőnek alapelve: az embert csak azért éltetni, hogy minél többet élvezhessen a természet adományából; azt mondja az embernek, hogy a földön végződik az élet, itt van a mennyország és a pokol. A kinyilatkoztatás: csak az emberi agy szüleménye; a tudománynak és felvilágosodásnak (pedig ez a tulajdonképi sötétség) nincs szüksége a hitre, stb. stb.

A materialismus — a mint látjuk — nem építeni, de routani és rombolni akar, mert minéllyen Isten hite megszűnik febnállani, összeesik a talpkő s elvész a keresztény társadalom.

A spiritualismus szintén csak egy országot ismer: a lelki országot ismeri el; míg a materialismus csak az anyagnak, addig a spiritualismus csak szellemnek, léleknek tulajdonít létet. A szélsőségek tehát a csak szócskában rejlenek.

Régen észrevették, hogy a lélek tümeményei nem azonosak a test tümeményeivel, hogy a lélek nem tart lépést a testtel és ez okból a lélek jellemzőjének egyszerűséget, szabadságot tulajdonítottak (Des Cartes, Jakobi), a test jellemzőjének pedig összetételt, származást tartottak.

Csakis a dualismus vezet tehát az igazi célhoz, ennek útján kell haladni mindnyájunknak.

Újabb időkben e tannak Werner, bécsi kath. lelkész (megb. 1823.) és sokan mások egyengették útját. Legkittőbb filozofusok a psychológiában voltak a dualisták, mint pl. Szent Agoston és Aquinói Szt. Tamás.

Alvincz-Borberek, 1902. július 27-én.

Ertll Vendel.

Az erd. r. k. státus gymnasiumai.

Harmadik közlemény.

Önképző körök, ifjúsági színi előadások, ifjúsági könyvtárak, előmenetel, testi nevelés.

Multkori közleményünkben megemlékeztünk már arról, hogy a tanulmányi előmenetelre miő batással vannak a szülői ház és iskolai kirándulások; szólanunk kell még az önképzőkörökről, az ifjúsági könyvtárakról és ifjúsági színi előadásokról.

Ifjúsági önképzőkörök az idén is nagy tevékenységet fejtettek ki. Néhol szinte megsokaljuk az iskolai munka mellett kifejtett magán munkásságot. Csik-Somyián pl. az önképzőköri tagok 166 munkát adtak be, még pedig nagyobbára értekezéseket, ellenben költemény az összesből csak 35 volt, ezeknek aztán nagyobb része természetesen dal. A beadott munkák számával a csik-somyiói önképző járt legelő, azután a marosvásárhelyi Vörösmarty-kör 85 dolgozattal, a kolozsvári Pázmány-önképzőkör 75 dolgozattal. Mérsékeltbb volt a munkakedv a gyulafehérvári és az udvarhelyi körben. Az önképzőköről szóló tudósításokban feltűnő, hogy egy a pályaművek készítésében, mint a rendes gyűlésekre beadott dolgozatoknál néhány ifju neve forog. Igen helyes volna, ha sikerülne a nagy többséget is, a mely rendese csak szenvedőlegesen hallgató szokott maradni, tevékenységre serkenteni, hogy évenként legalább egyszer valamely könnyebb feladattal megbirkózzanak. A marosvásárhelyi önképzőnek most megerősített alapszabályai minden egyes tagtól három dolgozatot kívánják; ennyit azonban már kissé soknak tartunk. Az ifjak szabad előadásokat is tartanak újabb időben gyűléseiken. Ebben meenyiségileg legtöbbre vitték a fehérvári tanulók, a kik 11 szabad előadást tartottak. A nyelvoztatást a somlyaiak igen szépen egészítették ki a fordításokkal, 9 dolgozat németből, 2 latinból és 1 franciából való fordítás volt. Ugyanígy a rendes gyűléseken hegedű és fuvola duettekkel, és a zenekar működésével hoztak változatosságot a szavallatok és felolvasások egyhangúságába. Az önképzésnek mindenesetre egyik ágát teheti a zenei műveltség megszerzése is; ennél fogva szerintem eléggé öröndetes, ha egyesek ebben igyekeznek ki-
válni és tudásukat az iskola körében így értékesítik. Pályázatokat minden kör tűzött ki. Legrendszeresebben a kolozsvári önképzőben igyekeznek az ifjakat ezek által munkásságra serkenteni, az összes tárgyak köréből vett pályakérdések alkalmat nyújtottak, hogy a különféle irányban képességgel bírók erejüket megpróbálják. Az idén püspök ur ő méltósága is tűzött ki minden iskolánál a pápa jubileumával összefüggő több tételt, a melyeket több helyt, különösen Gyulafehérvárt fogadtak nagy érdeklődéssel. (2 kérdésre 7 ifju adott be pályamunkát.) A pályázatok a legtöbb esetben idéztek elő versenyt az ifjakban, csupán két intézetnél maradtak meddőek, a mit talán a pályakérdések nehézsége magyaráz. Az önképzőkörök rendezték az iskolai ünnepek legtöbbjét is. Egyik

intézetnél még idegenek is szerepeltek a műsor egyes pontjainak előadásában. Ugy hisszük pedig, hogy az iskolai ünnepek a vallásos és hazafias érzelmek nagyobb fokú ébresztése mellett arra is vannak rendezve, hogy tanulónk hozzászokjanak a nyilvános fellépéshez és hogy ezáltal ügyességük, előadó képességük fokozódjék. Idegen urak és hölgyek részvétele nagyon emelheti a közönség érdeklődését az isk. ünnepek iránt, de hátraszorítják ifjainkat; épen azért jobb volna, ha ünnepeink szereplői ezután is, mint volt régen, a tanulók sorából kerüljenek ki.

Az iskolai tanulmányok kiegészítését célozták az ifjúsági színi előadások. A mint az értesítőkben ki lehetett venni, Gyulafehérvárt és Kolozsvárt tartottak ifjúsági előadásokat. Amott *Bánk bünt* és a *Falu rosszát* adták elő, Kolozsvárt az Orsz. Tantervgyűlés kolozsvári köre 15 klasszikus darabot hozott a színre. Az előadások alkalmával mindkét helyen szakzerű magyarázatot is kapott az ifjúság a színdarabokról. Kívánatos, hogy egybeült is honosítsák meg, a hol csak szerét ejthetik, az ifjúsági színi előadásokat.

Az ifjúsági könyvtárak minden iskolánál kellőképpen gyarapodtak. Kolozsvárt az ifjus. könyvtár mellé olvasótermet is rendeztek be. A brassai gimnáziumban az ifjus. könyvtárt a tanulók olvasmányainak ellenőrzése végett három csoportra osztották. Az első négy osztályban két-két osztály olvasmányait kezelik együtt, a felső négy osztályt együtt egy csoportban. Ugyanitt és a gyulafehérvári, udvarhelyi könyvtáraknál láttuk, hogy a többes példányok beszerzése még mindig foly, a mit csak díszlettel emelhetünk ki. Ezen könyvtárak számára minden intézetnél kath. irányú folyóiratokat rendeltek meg a kezelő tanárok, Kolozsvárt még ezekből is két-két példányt.

Ime! mily számos csak a tanulást megkönnyítő eszközök száma egy modern iskolában! Hát még ha a rendszeres oktatás tárgyait vesszük! Azonban ezeknek megbeszéléséről le kell mondanunk, noha az egységes tanterv mellett is akadna, a mit eszmésere tárgyává lehetne tenni. A legtöbb iskolánál rendkívüli tárgyakat is tanultak, u. m. éneket, zenét, szabadkézi rajzot, gyorsírást, Somlyón, Kolozsvárt, Gyulafehérvárt, Brassóban a francia nyelvet. Kívánatos volna, hogy az intézetek az olasz nyelvet is karolják fel, mivel Magyarország délre lévén utalva, gyakorlatilag sokkal hamarabb vehetjük hasznát, mint a franciának.

Ezek előrebocsátása után térjünk át a tanulmányi előmenetelre. Az érettségi vizsgálatra jelentkezett tanulókról s az eredményről a világosabb áttekintés kedvéért álljon itt a következő táblázat:

	Jelentkezett		Érettnek nyilvánított		Jav. vizsgálatra utasított	Jav. vizsgálatra utasított
	Irásbeli vizsgálatot tett	Szóbeli vizsgálatot tett	jelesen	jól		
Brassóban	11	11	—	4	5	—
Csik-Somlyón	34	32	29*	—	—	—
Gyulafehérvárt	39	31	31	4	7	20
Kolozsvárt	29	29	29	5	6	17
Marosvásárhelyt	8	8	8	—	4	3
Udvarhelyt	22	21	21	2	8	6

Az érettségi vizsgálatoknak különösen a kedvező eredménye lehet megnyugtató hatással ráink. Arról tesz ez bizonyosságot, hogy az ifjúság komoly készüléssel megy szembe a fontos vizsgálatnál és hogy az iskolák fokozott munkája nem marad eredménytelen.

* A vizsgálatok későn végződván, az Értesítő az eredményt nem közölte.

Az ifjúság előmenetelére nézve az egyes intézeteknél a következő adatokat írtuk ki:

	Haladók	% szerint	Jav. vizsgálatot tehet	% szerint	Ismételésre utasítottak	% szerint
Brassóban	154	73.3	13	6.2	43	20.5
Csik-Somlyón	255	73.7	66	19.1	25	7.2
Gyulafehérvárt	257	73.6	47	13.4	43	12.3
Kézdivásárhelyt	200	81.9	8	3.3	36	14.8
Kolozsvárt	309	76.9	52	12.9	41	10.2
Marosvásárhelyt	202	75.1	35	13.0	32	11.9
Sz.-Udvarhelyt	219	77.1	30	10.6	35	12.3

Az eredménynek tárgyak szerinti áttekintéséből érdekes következtetéseket és tanulságokat lehet meríteni. Az összes tárgyak közül — az eredményből ítélve — a legnehezebb a latin, melyből mindenütt sokan buknak. A kisebb tanulók sokkal nehezebben boldogulnak vele, mint a felnőttek. A görögökből és németből aránylag kevesen szoktak visszamaradni, mivel érettebb ésszel az idegen nyelvet könnyebben lehet tanulni. A latin után a számtan látszik a legnehezebbnek, a bukások száma alig néhányra kevesebb mint a latiné. Ezek kivül a magyar nyelv, a földrajz és a rajzoló geometria viselik meg jobban a fúkat. Ellenben a történelmet, természettant, bölcseletet nagy kedvvel szokták tanulni, ezekből bukás alig is fordul elő. A tanároknak nézve ezen jelenségek-ből az a tanulság, hogy a latin, számtant, továbbá a magyar nyelvet, földrajzot és geometriát kettőzött buzgalommal tanítsák és kedveltessék meg a tanulókkal. A kinek pedig ezen nehezebb tárgyak közül kettőhöz-háromhoz nincs en hajlamuk, más pályára kell terelnünk.

A testi nevelés ügye az országos tanterv értelmében fejlődik. Mindegyik iskolában télen-nyáron folyt a tornázás. Az isk. főhatóság a miniszter ohajtásának megfelelőleg behozta a játékdéltanokat is. Az évvégén tartott intézeti tornaversenyről a kolozsvári, marosvásárhelyi és udvarhelyi Értesítők hoznak részletes tudósítást. Kívánatos, hogy a többi intézet versenyének lefolyását is olvassuk. A marosvásárhelyi gimnázium, az ev. ref. főgimnázium és a községi polgári iskola tanulóival közösen tartotta volna a helyi tornaversenyt, azonban a program pontjaiból csak az elsőt végezték, mivel a többi pontot kivétel a nagy közönség tönkös meggátolta. A kolozsvári főgimnáziumnál a labdarúgás örvendett nagy kedveltségnek s az iskola I. és II. verseny-csapata az egyetem, a gazdasági iskola és a kereskedelmi iskola csapataival több ízben mérkőzött. Eszerint iskoláink a testi nevelést is eléggé felkarolják, mert hódolnak azon igazságnak, hogy csak ép testben lehet ép lélek.

Névsora

azon erdély-egyházm. papoknak, kik a Gyulafehérvárt 1902. évi augusztus hó 25—29. napjain P. Bányik Ignác S. J. vezetés alatt tartott lelkipátlorlatokon jelen voltak:

- Avedik Lukács, főesperes-plebános (Ersébetváros).
Balás Endre dr., papnövelő-intézeti igazgató (Gyulafehérvárt).
Balázs András dr., az erd. róm. kath. Státus Igazgatótanácsának jegyzője (Kolozsvárt).
Bartos Dénes, lelkész (Parajd).
5 Bartos Mihály, segédlelkész (Zetelaka).
Bálint Vilmos, segédlelkész (Torda).
Balogh József, főgym. tanár (Csik-Somlyón).

- Beke Antal, kanonok (Gyulafehérvár).
Boér Károly, segédlelkész (Beszterce).
- 10 Butyka Sándor, plebános (Borbánd).
Czibalmos József, főgym. tanár (Gyulafehérvár).
Császár János, plebános (Vécke).
Csiky János, főesperes-plebános (Zalathna).
Csiky Miklós, főgymn. tanár (Gyulafehérvár).
- 15 Dóczy Endre, plebános (Báuffy-Hunyad).
Esztegar Gergely, áll főgymn. hittanár (Szamosújvár).
Erősi Dávid, plebános (Tövis).
Fábian Sándor, pápai praelatus, nagyprépost (Gyulafehérvár).
Fejér Gerő dr., főgymn. tanár (Gyulafehérvár).
- 20 Georgievics Sándor, plebános (Nagy-Sink).
Gergely Ignác, kanonok (Gyulafehérvár).
Gidófalvy Gergely, prépost, főesperes-plebános (Nagy-Szeben).
György Illés, hitoktató (Kolozsvar).
Jancsó Ernő, főesperes-plebános (Piski).
- 25 Kacza István, lelkész (Mező-Szengyel).
Kacsó László, segédlelkész (Gyergyó-Ujfalu).
Karácson Márton, apát, főesperes-plebános (M.-Vásárhely).
Kölin István, plebános (Kolomonostor).
Kopacz Gergely, segédlelkész (Gyulafehérvár).
- 30 Körödy Péter dr. theol. tanár (Gyulafehérvár).
Kovács Lajos, plebános (Felvinc).
Lády Gyula, alesperes-plebános (Hátszeg).
László János, plebános (Radnóth).
Lőrincz Ferenc, lelkész (Kis-Kapus).
- 35 Lukács Károly, feyintézeti lelkész (Szamosújvár).
Magath Lajos, lelkész (Hunyad-Dobra).
Magdó Mihály, lelkész (Marosújvár).
Meisel József, plebános (Segesvár).
Noszko Béla, segédlelkész (Brassó).
- 40 Oláh Károly, lelkész (Kaál).
Oláh Dániel, segédlelkész (Baróth).
Orbán Ferenc segédlelkész (Kolozsvar).
Pál Antal, főgymn. igazgató (Gyulafehérvár).
Pál Kálmán, lelkész (Hosszaszó).
- 45 Papp János, alesperes plebános (Köszvényes-Remete).
Prokupek Sámuel, pápai kamarás, terézvárbázi igazgató (Nagy-Szeben).
Rác István alesperes plebános (Szász-Régen).
Riskó László alesperes-plebános (Jobbágytelke).
Sánta János, plebános (Magyar-Igen).
- 50 Sipos Károly segédlelkész (Székely-Udvarhely).
Sneff József alesperes plebános (Verespaták).
Szabó György, alesperes-plebános (Nagy-Ernye).
Szabó Ferenc, plebános (Bonchida).
Szekeres József dr., lelkész (Kolozsvar — Szentpéter).
- 55 Szilveszter Ferenc dr. főgymn. tanár (Marosvásárhely).
Tamási Aron, kanonok (Gyulafehérvár).
Toldalagi Samu gróf, lelkész (Petrosény).
Tözsér László, lelkész (Kudsir).
Ujfalusi József dr., apátkanonok (Gyulafehérvár).
- 60 Vargha Ferenc, (Gyulafehérvár).
Vass Albert dr., theol. tanár (Gyulafehérvár).
Wartha Xav. Ferencz, püspöki igató (Gyulafehérvár).
Zlamál Agost főgymn. tanár (Gyulafehérvár).
- 64 Zomora Dániel kanonok-plebános (Gyulafehérvár).

tásairól tanácskoznak. Az értekezleten Majláth Gusztáv gróf erdélyi püspök elnökölt, ami már magában véve záloga volt az értekezlet sikerének s a hozott határozatok jelentőségének. Azt hisszük, nem tévedünk, ha e napot a magyarországi hitoktatás történetében korszakot alkotónak tekintjük.

Az értekezletről következő tudósításunk számol be:

A gyűlést megelőzőleg „Veni Sancte volt az egyetemi templomban, melyet az elnököl püspökkel végig hallgattak a kongresszus tagjai. A gyűlésen jelen voltak: Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök, Walter Gyula dr. praelatus esztergomi kanonok, Cséok Gábor egri prépost-kanonok, Krizsán Mihály pápai kamarás, Kanter Károly apát budavári plebános; Zelliger Vilmos dr. (Budapest), Palkovich Viktor esperes (Güta), Sebök Imre dr. (Budapest), Virág István (Kalocsa), mint előadók; Végő Kálmán (Aroktó), Kriváld Ottó (Budapest), Bubregh Béla (Pécs), Erdősy Károly (Budapest), Balogh József (Csíksomlyó), Hegedűs János (Budapest), Buday Gerő (Zombor), Bundala János dr. Budapest, Trinn János (Varasd), Guzsvenitz Vilmos (Esztergom), Glattfelder Gyula dr. (Budapest), Tyukos Ev. János (Pozsony), Hofbauer György (Budapest), Nagy Ferenc (Budapest), Trotter György (Facsét), Gerey József (Budapest), Zatkovics Béla (Budapest), Sipos Agoston (Budapest), P. Pintér Ráfael (Pozsony), Aubermaon Miklós (Budapest), Hantos Ferenc (Budapest), Budai János (Lupény), Peska Ignác (Budapest), Lukács József (Vác), Csajgály Károly dr. (Budapest), Modla István (Budapest), Sliveighoffer János dr. (Budapest), Perényi Imre (Hatvan), Szabó István (Budapest), Venczel Ede (Eger), Gábrriel Antal (Budapest), Csajka Ernő dr. (Esztergom), Rott Nándor (Bécs), Pokorny Emánuel (Budapest), Baumann Károly, (Budapest), Török Mihály dr. (Budapest), Kuhn István dr. (Budapest), Luncz János (Budapest), Hariss József (Budapest), Trikal József dr. (Esztergom), Viedermann Károly dr. (Budapest), Zuber Károly (M.-Szölgyén), Zubriczky Aladár dr. (Budapest), Balogh József (Csíksomlyó), Farkas László (Budapest), Doris István (Székesfejervár), Chay Antal (Székesfejervár), Breuz István (Budapest), Mihalovics Hugó dr. (Zágráb) stb. stb. egyházi szakférfi.

Azonkívül a világi pedagógusok közül ott volt: Urbányi C. József (Budapest), Ember Károly (Budapest).

Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök imádsággal nyitja meg az ülést, mire a következőkben szól a hitoktatók nagyfentosságú feladatairól.

Manapság, midőn nem vallásos vitaközlések, eltérő valóslbeli nézetek vizsgálzatetik a hitnek egységét, sokkal kevesebb baj van abban, ha egy Krisztust öszintén kereső támadja hitünket, mintha azt egy hitetlen ember tépi ki a gyermek szivéből. Ma az egész világnézet más; s a pogányság kezd visszatérni, azért ma nagyobbak a hitoktatók küzdelmei.

Számosan vannak és sajnos, szaporodik a számuk azoknak, akik nem képesek az új világias, érzékies szellemnek ellentállni, kivált ha látják, hogy tanáruk, hitoktatójuk, gyónatóatyjuk leveti magáról a Krisztus igáját, megfeledeznek papi méltóságáról és aposztatál. Sorolják-e fel még egyebet is, a mik a hitoktatók áldásos munkáját megnehezítik? Ismerjük ezeket mindnyájan. Mennyire szükséges tehát ily körülmények között, hogy a hitoktatók öszzejöjjenek, eszméket cseréljenek, tapasztalataikat elmondják, hogy tanulva, egymáson okulva, a hitoktatást minél eredményesebbé tegyék. A püspöki kar, az utóbbi évtizedekben a legtöbb tanácskozányon foglalkozott a hitoktatás, különösen a katekizmus kérdésével, de más aktuális kérdések, kivált az újabb reformerszmék, leszorították a napirendről. Most azonban, midőn már oly sokan foglalkoztak a katekizmus kérdéssel, értekezleteket is tartottak (a budapesti hitoktatók, aradi esperesi kerület stb.) a kérdés eléggé érettnek látszik arra, hogy az akció terére lépjünk.

A püspöki kar nézetét reprodukálom, hogy nem annyira új tankönyvekre van szüksége, mint inkább, hogy minél több

T A N I T Á S Ü G Y.

A hitoktatók értekezlete.

Budapest, aug. 25.

F. hó 24-én vasárnap a magyar katolikus hitoktatók értekezletre gyűltek ösze Budapesten, a központi papnevelő intézet dísztermében, hogy a vallásoktatás nagy és hovahamarabb égetővé vált kérdéseiről, szükséges módosításairól és új-

jó és buzgó hitoktató legyen. Azért a katekizmuson sokat változtatni nem tanácsos. A hibákat azonban pótolni kell s a katekizmust az újabb idők követelményeibe alkalmazni. Végül azt mondta a püspök, hogy a püspöki kar január 8-iki konferencián, a kaszai püspök indítványára őt bízta meg a püspöki kar, hogy a katekizmus átdolgozásának előkészítésével foglalkozzék. Értekezletünknek azért nem lehet végelesen döntő ereje, hanem csak tanácskozás, az eszméknek tisztázása, amelyeknek eredményét igyekezzünk összefoglalni, azután a püspöki kar elé terjesztjük.

Elnök-püspök a jegyzőkönyv vezetésére Pokorny Emánuelt kérte fel s az tilést megnyitotta.

Első előadó Zelliger Vilmos dr. a „Katholikus Tanügy” szerkesztője volt, ki a katekizmus kérdéséről tartott kitűnő értekezést. A következőkben állapítja meg a jó katekizmusus kellékeit: a dogmatikus hűséget, a meghatározások pontoságát, a rövidséget, magyarságot, világosságot és helyes elrendezést követeli. Deharbe általában mindezen tulajdonságokat bírja, ámbar az anyag sokasága, a befejezések elvontsága, nyelvezet nehézsége tekintetében alapos kifogásnál szólnak ellenőre. E hibák javítása mellett a Deharbe katekizmus feltétlenül kívánatos. Határozati javaslata a következő, hogy először a Deharbe katekizmust megtartja; másodsor a Deharbe katekizmus módosítását óhajtja és ennek foganatosítására egy öt tagból álló bizottságot küld ki; s harmadsor a különböző iskolák különböző fokozatu osztálya részére két katekizmus kiadást elegendőnek tart. Az értekezés végeztével az előadót kiváló munkájáért lelkesen megüdvözték, midőn az elnök püspök köszönetet mondott az előadónak szakszerű fejtégetéseért, az általános helyesséssel találkozott.

Az előadás kapcsán széles terjedelmű vita indult meg. A vitában résztvevők miudnyáján meglehetősen elismeréssel adták az előadónak. Hozzászólt a tárgyhoz Végb Kálmán, ki a vatikáni zsinat szóba jött és a világegyháznak szánt katekizmusra figyelmeztetett. Elnök mindjárt megjegyezte, hogy a vatikáni zsinat folytatására nem várakozhatunk, de a Belarmin-féle katekizmus figyelembevételét ajánlja. — Palkovich Viktor egységességet követel és három katekizmus-kiadást ajánl. Bundala János dr., Bubregh Béla felszólalásai után Csekő Gábor egri apátkanonok örömeinek ad kifejtését afőlött, hogy bár sohasem beszélt az előadóval, nézeteik találkoztak. Hozzájárul a javaslathoz, de figyelmeztet arra a körülményre, hogy a javasolt módosítások az új egri katekizmusban már keresztül vannak vive. Ajánlja azért, hogy a kiküldendő bizottság az egri katekizmust vegye kiindulási pontul, mert csak így remélhető, hogy az egész országban egységes katekizmus lesz.

Walter Gyula dr. prelátnak-kanonok, Esztergom főegyházmegyei főtanfelügyelő a katekizmus-kérdés megoldására a legelőnyösebb és legfontosabb dolognak tartja. Melegen nyilatkozik Deharbe rendszeréről. Hibáztatja a definíciót, melyeket azonban az áttűltetés rovására ír. Figyelmeztet a legközelebb kibocsátandó új püspöki tantervre, amelyhez alkalmazni kell a módosítandó katekizmust. Két katekizmus-kiadást elegendőnek tart és az egyes osztályok számára vezérkönyvet kíván. Végül hozzájárul módosításának ajánlásával a határozati javaslatokhoz, melyeket az előadó kimerítő és szakszerű felolvasásában előterjesztett.

P. Rafael a gyermek lélektanának figyelembevételét ajánlja. Dr. Schweighofer János, Guszvenitz Vilmos felszólalásai után doktor Pokorny Emánuel szintén elfogadja az előadó határozati javaslatát, kijelenti, hogy Deharbetől eltérni nincs okunk. Három katekizmus-kiadást mellett van és pedig külön az I., II., külön a IV. és külön az V., VI. és a középiskolák első osztályai részére. A katekizmus módosítását végzendő bizottságra nézve azt ajánlja, hogy a püspöki kar kéressék fel a bizottságba kiválóbb katecheták kiküldésére. (Helyeslé.) Ember Károly szintén hozzájárul a határozati javaslatához, de nem ismer külön gyermeki lélektan. A gyermekemet szerinte mindig mint egész embert kell felnevelni, habár

a tehetőségei még szunyadoznak. Gergely József rámutatva a katekizmus fejlődésének történetére s a katekumen-oktatás ősi alapjaira, föltétlenül a Deharbe-rendszer megtartása mellett nyilatkozik és a Linden jezsuita atya által legújabbán átdolgozott Deharbe-féle katekizmust ajánlja a módosítás alapjául. A bizottságra nézve hozzájárul a Pokorny módosításához, különben elfogadja az előadó javaslatát.

Csajka Ernő dr. óhajtja, hogy a bizottságból a hitoktatók ne hiányozzanak, mert csak így nézhetnek bizalommal a bizottság működése elé azok, kiket a katekizmus módosítása leginkább érdekel — a hitoktatók. Az előadónak dolgozatát oly ügyes és becses dolgozatnak tekintheti, hogy annak közléstéle kívánatos. (Helyeslé.) Farkas Lászlónak a bizottsági működésre vonatkozólag kifejezett aggodalmi után a püspök-elnök a vitát bezárja. Megnyugtatta az aggodalmasodókat és kijelenti, hogy a bizottságba csak azok lesznek megválasztva, akik a hitoktatásban kitűnnek. Arra kéri a püspöki kar, hogy a bizottságba első sorban gyakorlati hitoktatókat küldjön ki. A maga részéről szintén melegen ajánlja az előadó javaslatát. Az értekezlet következőképpen határoz:

1. a Deharbe-féle katekizmust megtartja; 2. módosítását óhajtja tekintettel a vatikáni zsinat határozatára; 3. a módosítás foganatosítása céljából felkéri a püspöki kar, hogy a bizottságba szakértőket küldjön ki; 4. a katekizmus többféle kiadásának kérdését a kiküldendő bizottsághoz utasítja; 5. kimondja vezérkönyv megszerkesztésének szükségességét.

Második tárgy volt a biblia, szertartástan és egyháztörténelem kérdése a népiskolában. Előadó Palkovich Viktor espere-plebános hangsúlyozza a három tárgy tanításának lehetetlenségét az első négy osztályban. Ugy kontemplálja a dolgot, hogy a tanév első harmadában a szertartástan, a másik kétharmadban a biblia tanítatának a katekizmus mellett, az V. o. a szertartást, a VI. o. az egyháztörténelmet javasolja. A két felső osztályban bibliai olvasókönyvet kíván és külön homília könyv szerkesztését tanácsolja. Az alsóbb osztályok számára új bibliát kéri.

Novák Lajos t. kanonok, érseki hitoktató felügyelő szerint az I. o. bibliai alapon kell tanítani a hittant. Mint a főváros hitoktatásának érseki felügyelője tapasztalatai alapján konstatálja, hogy a Gerely-féle bibliai használata határozottan nagyobb sikerrel járt, mint a Röder-féle tankönyveké. Az egyháztörténelmi tanításánál a hazai egyháztörténelmi jobban kidomborítva óhajtana látni. — Végb K. bejelenti a katekizmus és bibliai külön tankönyvek szerint való tanítását és egységessé tankönyvet kíván. — Gerely József és Bubregh Béla felszólalása után Walter Gyula Végbhel szemben kijelenti, hogy az egyház mindenkor nagy súlyt helyezett a biblia tanítására. Visszaesés lenne egy könyv szerint tanítani a hittant és bibliát, mert külön bibliánál és változott körülményeknek a követelménye. A szertartást a katekizmushoz, az egyháztörténelmet a bibliához kívánja csatolni. Kivánatosnak tartja a Szentföld földrajzának tanítását is.

Püspök-elnök Palkovich javaslatai alapján felteszi a kérdéseket. Az értekezlet kimondja, hogy a bibliához vezérkönyvet óhajt; a Szentföld ismertető; homíliai könyv szerkesztendő és szemléltető képek is kívánatosak.

Ezután 1 es fél óraker a papnevelő vendégszerető asztalához ültek az értekezlet tagjai. A 2-dik fogásnál Krizsán h. kormányzó ékes szavakkal köszöntötte fel a püspök ur ő méltóságát, ki válaszában az értekezlet tagjait éllette.

Három óraker folytatták a tárgyalást. Harmadik tárgyként Sebők Imre dr. hitoktató a polgári és felsőkereskedelmi iskolák vallástánításáról értekezett. Kimutatja, hogy ez intézetekben sem óraszám, sem anyag tekintetében nincs egyöntettség. Kivált az állami iskolákban csak egy hittani óra van. A tárgyakat sok helyütt a hitoktató egyéni fellegása állapítja meg. Kiván ez iskolák számára egyöntetű utasítást és tantervet. Óhajtja, hogy a püspöki kar basson oda, hogy a nevezett iskolákban a teljesen elégtelen heti egy óra helyett mindenütt két óra legyen. Püspök-elnök megjegyzi,

hogy ez a dolog már szóba került a püspöki kar konferenciáján, de intézkedés nem történt, mert a kormány nem döntött még véglegesen a nevezett iskolák rendezése tárgyában. Bubregh, Tyukos, Palkovich felszólalásai után, kik a gyakori átlépés miatt a polgári és középiskolák hittani tantervének egységesítését kívánják, Buday Gerő élénk színekkel festi a kereskedelmi iskolák tanítói vallásos nevelésének elhanyagolt voltát. Erre az értekezlet egyhangulag hozzájárul az előadó javaslatához.

Negyedik tárgy volt a képezdei vallástanítás ügye. Előadó Virág István hittanár vázolja azokat a szomorú visszacsapásokat, melyek a képezdei vallástanításban, ugy a tanítási anyagra, tanítási órákra, mint a tankönyvekre nézve tapasztalhatók. Új tanterv és utasítás készítését javasolja, tekintettel a tanítóképzők 4. évfolyamára. Walter Gyula dr. elfogadja a határozati javaslatot. Rámutat azonban a felsőbb leányiskolákra, leánygimnáziumokra, polgári tanítónőképzőkre, óvónőképzőkre, ahol hasonló állapotok vannak. Végh Kálmán, Ember Károly, Pintér Rafael és Tyukos János felszólalásai után az értekezlet ez értelemben hozta meg határozatát.

Az értekezlet nagy helyesléssel elfogadta ezután Csajka Ernő dr. javaslatát, hogy minden papnevelő mellett gyakorló iskola is legyen.

Bubregh Béla az iparostanoncok vallástanítására hívja fel az értekezlet figyelmét. — Elnök-püspök a hitoktatók figyelmébe ajánlja Bubregh Bélának e kérdésben kiadandó könyvecskéjét.

Buday Gerő szólal fel végül és a hitoktatói állások szervezését ajánlja, mert az eddigi állapotok mellett ez állások csak átmenetiek. (Helyeslési).

Elnök-püspök erre az előadók dolgozatainak a Gergely József szerkesztésében megjelenő „Egyházi Közlöny“-ben való közlését indítványozza, a nyomtatási költségeknek általa való fődőzése kapcsán. Az értekezlet szólni nem akaró éljenzésekben mondott köszönetet a nagy lelkiségért. Végül köszönetet szavazott az értekezlet ugyancsak az elnök-püspök indítványára Pokorny Emanuel dr.-nak az értekezlet jegyzőkönyvének fáradhatatlan vezetéseért. Püspök-elnök erre az értekezletet rövid szavakkal berekeszti.

Szétoszlás előtt Csékó Gábor apátkanonok meleg szavakban köszönte meg ő méltóságának az értekezlet fáradtságát nem ismerő, bölcs vezetését és annak a reményeinek adott kifejezést, hogy a hitoktatási kérdések az ő kezében bizonyára mihamarabb megoldást nyernek. Általános éljenzés és taps követte e szavakat.

Az értekezlet tagjai bizonyára azzal a tudattal távoztak hogy megvetették az alapját a jövődö hitoktatásnak.

(A.)

Ifjusági iratok.

A közoktatásügyi miniszter belátván annak nagy fontosságát, hogy az ifjuság szellemi fejlődését helyes olvasmányok irányítsák, rendelettel bocsátott ki, melylyel szervezni akarja a helyesen összehátogatott ifjusági könyvtárakat. Elödeinek ilyentajta rendeletei nem vezettek eredményre, azért a miniszter újabb nyomokon indult el és a következö fontosabb intézkedéseket teszi :

Minden állami és községi elemi és ismétlő iskolában, ahol eddig nincs, szerveztessék az alábbi pontokban körülírt iskolai ifj. könyvtár.

Ezen könyvtár felállításának és fejlesztésének költségeire az áll. elemi iskolai Gondnoksági Utasítás 22. §-a illetöleg a községi iskolaszéki utasítás 33. §-a az állami és községi népiskoláktól minden tanulótól beszedendö 50 fillér beíratási felvételi díj az említett utasításokban megjelölt arányban fordíttassék.

A gondnokság (iskolaszék) megengedheti, hogy a tanulók szülei az iskolai könyvtárból maguk számára kikölcsönzött könyvekért olvasási díjakat fizessenek, mely azooban egy, bár több kötetből álló műért 10 fillérnél több nem lehet s hogy ez az összeg számadás kötelezettsége nélkül a könyvtár kezelö tanító tiszteletdíja legyen. Az iskolai tanulóktól azooban külön olvasási díjat szedni nem szabad.

Ezek az intézkedés föbb irányelvei. A miniszter úgy óhajtja célját elérni, hogy bizottságot szervez, melynek címe : Népiskolai Ifjusági Könyvtárakat Intözö Bizottság. E bizottságnak feladata egyuttal az iskola szempontjából az ifjusági irodalom figyelemmel kísérése és irányítása. E bizottság áll egy elnökből, egy előadóból és tizenkét tagból, kiket öt-öt évi időtartamra a miniszter nevez ki. A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelkezése és vezetése alatt álló népiskolák ifjusági könyvtáraiba olyan ifjusági iratok szerzeszethetők be, amelyeket ennek a bizottságnak felelős ajánlatára a népiskolai ifjusági könyvtárjegyzékbe iktatott. A könyvek bírálásáért 10 korona bírálati díj fizetendö. Irányadó szempontok a bírálatnál föképpen : hogy nincs-e benne felekezeti izgatás ; nem foglal-e magában a vallásértelmesi nevelés szellemébe illöközö tauokat, részleteket vagy kifejezéseket. A bizottság döntése alapján a miniszter jegyzékbe iktatja az ajánlott ifjusági iratokat s az ajánlott művek jegyzékét a miniszterium „Hivatalos Közlöny“-ében közzé teszi. Az iktatott művek új kiadása is benyújtandó megbírálás végett. A miniszter a jegyzékbe iktatott ifjusági iratokról a Hivatalos Közlönyben vagy valamely tudományos folyóiratban időnkint összefoglaló jegyzékét is közzé teszi. A miniszternek joga van az ifjusági könyvtárjegyzékbe iktatott ifjusági műveket időnkint fellüvizsgáltatni és kielejtezésüket elrendelni. Az ifjusági iratok elisorolt ügyeinek intézésére szervezett bizottság minden év január havában a miniszterhez összefoglaló jelentést terjeszt fel. A miniszter rendelkezése és vezetése alatt álló népiskolákban a tanítók illetve a tanítótestületek a fentebbi módon jegyzékbe iktatott művek sorából a helyi körülmények tekintetbe vételével szemelik ki és állítják egybe a beszerzendö ifjusági iratok jegyzékét. Ennek a rendeletnek a hasznos voltáob nem fér kifogás, csak azután a kivitelnél a bizottságban illetékes katolikus tényezök is helyet találjanak és a kereszteni vallásértelmesi szempontok valóban érvényesüljenek.

KÜLÖNFELÉK.

— **Felhívás Magyarország Katolikusaihoz!** Az elmúlt években megtartott Katolikus Nagygyölések nemcsak a katolikus öntudat megerösödésére szolgáltak, de üdvös határozataikkal, melyekből immár nem egy meg is van valósitva, a katolikus társadalmi tevékenységet is nagyban előmozdították. Folytatni ezt a munkát, melytől egyház és haza fölvirágzását reméljük, kifejezést adni újból húségünknek, ragaszkodásunknak Anyaszentegyházunk és édes magyar hazánk iránt ; tanácskozni a további teendököröl, melyek reánk várokoznak : a folyó évben is Katolikus Nagygyölésre hívjuk össze Magyarország katolikusait. A Harmadik Országos Katolikus Nagygyölés október 15—18. napjain fog megtartatni, a nagyméltóságú Püspöki kar vednöksége mellett Budapest, az ország fö- és székvárosában. A nagygyölésnek rendes tagja lehet minden katolikus férfi, ki ezen szándékát folyó évi szeptember hó 30-ig a Nagygyölést előkészítöz bizottság irodájában (Molnár-utca

11. Katholikus Kör) bejelenti s tagsági díj fejében 4 koronát fizet. A rendes tagok résztvehetnek a szakosztályi üléseken, a nyilvános üléseken, a Nagygyűléssel kapcsolatos ünnepségeken, s a szakosztályi üléseken szólamai és szavazási joggal bírnak. A hölgyek pártoló-tagjai lehetnek Nagygyűlésünknek s tagsági díj fejében két koronát fizetnek. A pártoló-tagok a nyilvános üléseken s a Nagygyűléssel kapcsolatos ünnepélyeken vehetnek részt. Kedvezményes utazásról, élelmézésről, lakásról gondoskodva leendő, s a szegényebbeknek a tagsági díj elengedtetik. A Nagygyűléssel egyidejűleg fog megtartatni ez évben is az Eucharisztikus Kongresszus s ugyanekkor lesz a Katholikus Egyesületek Országos Szövetségének évi közgyűlése is. A részletes programot idejekorán fogjuk megküldeni a jelentkezőknek. A jelentkezéseket, hogy mindennel idejekorán készen legyünk, kérjük legkésőbb szeptember hó 30-ig okvetlenül beküldeni. Magyarországon katolikusai! Egyházunkért és hazánkért egyformán dobogó szívünk lelkesedésével hívjuk meg Magyarországon katolikusait a mi Nagygyűlésünkre. A ki csak teheti, szegény és gazdag egyaránt, papok és világiak, jöjjenek el mind, hogy a hitnek és hazaszeretetnek mindnyájunkat átható érzelmeiben egyesülve, ismételjük meg szent fogadalmainkat: katolikusok vagyunk, katolikusok maradunk, magyaroik vagyunk, magyarok leszünk — szívünk utolsó dobbanásáig! Budapest, 1902. Szent István királyunk ünnepén. A Magyarországi Kath. Egyesületek Orsz. Szövetsége nevében: Ifj. Zichy János gróf, elnök. Gróf Apponyi Géza. Dr. Boromiszta Tibor, prelátus, Báró Gerliczy Ferencz, Kánter Károly, lovag Mattyasovszky Lajos, Dr. Zlinszky János, alelnökök. Gyürky Ödön, titkár.

— **Székely kongresszus.** Augustus 28—30. nevezetes napok a székely nép életében. Az ország minden részéből összejöttek Tusóadra azok, kik a székely nép érdekeit szívtőlön viselik, hogy tanácskozzanak a nép megmentésének eszközeiről. Az Isten áldása kísérel minden munkájukat! Székely papaágunk nagy része a kongresszuson részt vett. Pál István apát, t. kanonok, státusunk érdemes előadója terjedelmes elaboratumot terjesztett a kongresszus elé. A kongresszus az előadó elaboratumát nagy tetszéssel fogadta s javaslatait egyhangulag elfogadta. A méltán feltűnő elaboratumot az apát úr szíveségéből — térszűke miatt csak a jövő számban — hozzuk.

— **A lelkigyakorlatok** f. hó 29-én a reggeli órákban végeztek. Egyházmegyénk papsága és tanítósaiga igaz hálával van eltelve püspök urunk iránt, ki minden évben nyújtott eleddig üdvös alkalmat a magabaszállásra, a komoly javulásra, a tökéletesbülésre papjai és tanítói s a missziók tartása által hivi részére. Az üment lefolyt lelkigyakorlatok is kétségkívül nagy hatással voltak és lesznek az azokon egybegyűlt papságra. Mert *Bányik Ignác* S. J. csakugyan a szavak mestere. Egyszerű kerestetlen kifejezésekben tárta elé a megrendítő igazságokat, — kemény szavakban korholta a bűnt s midőn az égi jutalom boldogságát ecsetelte, faldoklott ércs

hangja s könybe lábadtak szemei. Igazán termékenyítő harmatként hullottak böles igéi a szívek földjére, „quasi imbrés misit eloquia sapientiae suae“; s kérjük a jó Istent, hogy a termést bőségsben adja meg! A papság hálájának az ősz jezsuita páter iránt püspök urunk — ki a szentgyakorlatokat velünk együtt végezte — adott meleg szívből fakadt szavakban kifejezést.

— **Misszió-egyes. közgyűlés.** A szentgyakorlatok után a papuevelőintézet egyik előadótermében misszióegyesületi közgyűlés volt. A gyűlést *Zomorá Dániel* kanonok misszióegyesületi elnök nyitotta meg meleg hangú beszéddel, melyben a misszió egyesület történetét vázolta nagy részleteességgel. A meguyitóból kivesszük a következőket. Az egyházmegyében tartatott összesen 43 misszió, melyekből az erdélyegyházmegyei papok misszió egyesületére csak 12 misszió. E missziók lefolyásáról, mint a közgyűlés előtt ismeretes annak idején a „Közművelődés“ tüzetes tudósításokat hozott. Azután az eltávozott Eröss József titkári helye és a pénztárosi állás betöltése került napirendre. A közgyűlés egyhangulag *Kopacz Gergely* székesegyházi káplánt titkárrá és *Csimbalmos József* fogymn. tanárt újból pénztárossá választotta. A gyűlés többi részének lefolyásáról szóló részletes jegyzőkönyvet a rendes és a pártoló tagok névsorát térszűke miatt a jövő számban hozzuk.

— **Tanítványok halála.** Huszönöt éve, hogy Ujfaluhi József dr. apátkanonok először lépett a tanári katedrara. Ez alkalmat felhasználták a lelkigyakorlatokon összegyűlt papok közül azok, kik tanítványai voltak és megjelentek a jubiláns üdvözlésére. A szószoki tisztet *Csiszér János* vezeklei plebános egykori előjáró társa teljesítette, ki szép szavakban emlékezett meg a jubilánsnak a tanári pályán eltöltött 25 éves működéséről. Az üdvözölésbeszédre igen megható szavakban válaszolt az ünnepelet, megköszönve a t. szives figyelmet, melyben tanítványai őt részesítették. Különösen kifejezte örömét a fölött, hogy a tisztelgők élére az ő egykori szomszédja és előjáró társa állott és eléje vezette azon tanítványokat, kiknek névsorát ő még számos kedves emlékekkel őrzi.

— **Egy főesperes aranymiséje.** Décei Péter beszercei plebános, t. főesperes, augusztus 24-én tartotta meg fényes segédlettel aranymiséjét. A beszercei egyháztanács gróf Lázár Imre elnöke alatt ünnepelet rendezett, hogy a derék lelkész iránti szeretetüknek és becsülésüknek különleg is imponás módon kifejezést adjanak. Az ősz jubiláns szent mise után a küldöttségeket fogadta, akikhez a többi felekezetek is csatlakoztak. Délben a Sahling vendéglőjében bankettet rendeztek a jubiláns tiszteletére, amelyen úgy a város, mint a környék intelligenciája részt vett. Számonsán táviratilag fejezték ki szerencsekívánataikat a népszerű főesperesnek. Lapunk is szeretettel üdvözli s igaz szívből kíván az aranymisés főesperes urak még számos éveket!

— **Személyzet.** Athelyeztetek következő segédlelkészek: Boér Károly Beszerceéről Brassóba, Truppel Győző Szász-Régenből Beszerceére, Noszkó Béla Brassóból Szász-Régenbe, és Rész János Gy.-Alfaluból Nagy-Szebenbe, Rak József ujmisés Gy.-Alfaluba küldetett káplánnak.

— **A bukovinai magyarok temploma.** Majláth Gusztáv gróf erdélyi püspök urunk Románia és Bukovina határán, Lajostalván több mint 40.000 koronányi költséggel magyar templomot és plebániát építtetett odaszakadt hivi-nek. A gyönyörű templom magas emelkedésű dombon készen várja a püspököt s a délkelet és észak felől jövő külföldiek szeme megakad rajta messziről. Magyarország népe is büszke lehet rá, mert az ő filléreiből került össze 6000 korona a belső felszerelésre.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Ágost.**

Szerkesztőtársak: **Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomatóban Gyulafehérvárt.